

Pastoor Xavier van der Spank:

'Bokhoven is iets aparts'

Pastoor Van der Spank met een kloostermop uit zijn vijver
(Foto: Olaf Smit)

'Bijzonder Bokhoven' luidt de titel van de bundel, die in juni over deze heerlijkheid aan de Maas is verschenen. Pastoor Xavier van der Spank O.Praem., min of meer vanzelfsprekend deel uitmakend van de eindredactie, bezondigt zich niet aan grootspraak als hij verklaart: 'Bokhoven is iets aparts'.

Pastoor Van der Spank: 'Twee kleine steegjes niet meegeteld hebben we hier maar zeven straten. Dat is op zich al bijzonder. Wat ik persoonlijk vooral bijzonder vind is, dat zo'n klein plaatsje zo'n rijke geschiedenis heeft en ondanks of misschien wel juist dankzij die kleinheid z'n eigen identiteit heeft kunnen handhaven tussen de grootmachten die het leven bepalen. Ja, waarschijnlijk is het toch vooral dankzij die kleinheid. Minderheden krijgen immers pas identiteit door verdrukking.'

'Maar evengoed kun je zeggen: ondanks die kleinheid, want gezien de geweldige culturele veranderingen van onze samenleving, waarvan de kerkelijke veranderingen een onderdeel vormen, vraag ik me ook wel eens af hoe lang het nog zal duren.'

Met z'n circa 300 inwoners kent Bokhoven, ooit als Luikse enclave een zelfstandig 'ministaatje' tussen Brabant, Gelre en Holland, een even interessante als roemrijke historie. De 'witheer' Van der Spank – Bokhoven is van oudsher een parochie van de Norbertijnen of Premonstratenzers – lacht als hij in de folder over *Bijzonder Bokhoven* weet te staan: 'De hertog van Brabant en later de Staten-Generaal hadden er macht noch gezag. In Bokhoven maakten de Heer/graaf van Bokhoven en de pastoor de dienst uit'.

Bijbaantje

De titel van het boek nader verklarend, vervolgt pastoor Van der Spank: 'Bokhoven heeft iets aparts'. Het hoeft geen verwondering te wekken dat deze Norbertijn hierbij op de eerste plaats wijst op het rijke bezit van 'een bijzondere kerk, niet alleen het gebouw op zich, maar ook de inventaris'. Maar 'niet minder bijzonder is dat zo'n kleine parochie in deze tijd nog een eigen pastoor heeft'. Dit overigens 'dankzij de Abdij van Berne, die van oudsher deze parochie bedient'. In een adem met het bijzondere kerkje noemt pastoor Van der Spank de overblijfselen van muren en slotgracht van wat al vanaf midden veertiende eeuw het kasteel van Bokhoven van de Heer van Bokhoven was. Verder herinnert het voormalige *ding- of regthuys* er aan dat het kleine dorpje ooit zijn eigen rechtspraak heeft gekend.

Eigenlijk is ook het pastoraat van Van der Spank bijzonder. Als (eerste) Bisschoppelijk Gedelegeerde voor het Katholiek Onderwijs in het bisdom 's-Hertogenbosch bij de invoering van de Mammoetwet in 1968 en nadien ook nog algemeen pastoraal adviseur van de katholieke landbouworganisaties NCB en KNBVB, had Van der Spank, in 1934 te Schijndel

geboren, de handen meer dan vol. 'Het pastoraat in zo'n kleine gemeenschap was feitelijk maar een bijbaantje...' Maar dat doet niets af aan de grote mate van bevrediging die dit werk hem verschafte. 'Bovendien woonde ik mooi en dat was natuurlijk ook meegenomen.' Het een zowel als het ander maakte dat Van der Spank in 1999 er maar al te graag voor koos als pastoor fulltime door te gaan nadat hij uit zijn andere functies was gepensioneerd.

Diepgaander

Pastoor Van der Spank, voordat hij bisschoppelijk onderwijsgeleerde werd, zo'n zeven, acht jaar godsdienstleraar/moderator van een grote lagere technische school in Veghel – 'geweldig mooi werk in zo'n school met 1500 leerlingen en veel leerkrachten' – vertelt dat het aanvankelijk helemaal niet de bedoeling was, zeker niet van het kerkbestuur van de parochie H. Antonius Abt, om een compleet boek over Bokhoven te maken. Het zogenaamde gele boekje, dat John Damen in 1982 schreef over *Bokhoven, Heerlijkheid aan de Maas*, waarin de parochiekerk centraal stond, raakte 'uitverkocht'. Het kerkbestuur net zo goed als pastoor Xavier van der Spank dacht aan een nieuw boekje, vooral bedoeld als handzaam gidsje voor

de regelmatige bezoekers van het prachtige kerkje. 'Want ik heb geen tijd om iedereen rond te leiden. Nu hoeft ik vanuit de pastorie alleen maar een oogje op het bezoek te houden.'

Pastoor Van der Spank: 'Ik kende Kees van den Oord van het boekje *150 jaar bedevaart naar Sint Cornelius in Bokhoven*. Die verklaarde zich onmiddellijk bereid het boekje te schrijven. We dachten aan een uitgave van veertig, vijftig bladzijden, maar de historicus stond al gauw een bredere opzet voor ogen.' Al brainstormend verzamelde hij een groepje auteurs om zich heen om Bokhoven met zijn rijke geschiedenis diepgaander te portretteren.

De pastor deelde al snel het enthousiasme van de Vlijmense historicus. 'Weliswaar schoot deze opzet ons doel – een boekje over de kerk – voorbij, maar al snel achtte ik het van belang dat Bokhoven zo bijzonder zou worden beschreven als het nu eenmaal is.' In die overtuiging werd hij gesterkt door de in Bokhoven woonachtige Rob Gruben, directeur van *BAAC BV Bouwhistorie en Archeologie* te 's-Hertogenbosch, zeer geïnteresseerd in zowel het kerkje als het kasteel van Bokhoven, die als bouwhistoricus bereid was zijn specialistische kennis met het boek te delen.

Interieur van de Antonius Abt. (Foto: Olaf Smit)

Toekomst

Hoe enthousiast pastoor Van der Spank was geworden, blijkt wel het meest overtuigend als hij zegt: 'Op een gegeven moment kwam bij mij de vraag op of je het niet nog uitgebreider zou moeten doen. Om heel de geschiedenis van Bokhoven volledig uit te spitten. Maar dat zou jaren hebben gekost...' Na een korte adempauze vervolgt de pastor: 'Nu vraagt u zich natuurlijk af wat het wel geworden is. Welaan. Het is een boek geworden dat beoogt een breed beeld te geven van het historische Bokhoven, bekeken vanuit deze tijd. Alle auteurs, zes in getal, kijken vanuit deze tijd naar het verleden en af en toe ook een beetje naar de toekomst.' Zelf ziet pastoor Van der Spank die toekomst niet zonder zorg tegemoet, zich afvragend of zo'n kleine parochie zo'n kostbaar cultuurgood wel in stand kan houden. Daarbij ook nog eens in aanmerking genomen dat de ontkerkelijking die de tweede helft van de vorige eeuw te zien heeft gegeven, nog niet ten einde lijkt. Al is de pastoor van Bokhoven ook weer niet al te pessimistisch. 'Als kerkbezoek nou het enige criterium zou zijn, ja, dan ziet het er niet best uit. Maar tegelijk constateer ik dat de belangstelling voor geloof en kerk veel groter is dan de kerktellingen van het bureau KASKI doen vermoeden. Er is nog

nooit zoveel over religie en aanverwante zaken gepubliceerd, en ook op tv te zien, als in deze tijd.' Bovendien acht Van der Spank, 'de veertigste pastoor van Bokhoven', zich gesterkt door het feit dat in de parochie Bokhoven op een totaal van 123 'katholieke' huisadressen 83 gezins- hoofden meedoen aan de zogeheten kerkbijdrage. Naast 186 Bokhovense parochianen telt pastoor Van der Spank nog een honderdtal externe parochianen, ook wel 'voorkeursparochianen', die hun toevlucht in Bokhoven hebben gezocht. Met zo'n tien, elf procent ligt het kerkbezoek in Bokhoven boven het landelijk gemiddelde.

Kloostermoppen

Tegelijk weet pastoor Van der Spank het verleden heel nabij. Dan doelt hij niet alleen op kerkje en kasteel. Hij kan het verleden aanraken in de rustieke omgeving van de vijver in de tuin van de pastorie aan de Graaf Engelbertstraat. Op instigatie van Kees van den Oord vertelt hij met een brede lach over de herkomst van een paar heel oude stenen bij bedoelde vijver. 'Een aantal jaren geleden is het hek voor de pastorie vernieuwd. Als fundament onder de oude tuinafscheiding vonden we oude kloostermoppen. Die liepen een beetje taps toe. Ik vond ze wel aardig en daarom heb ik er een paar bij de vijver neergelegd als decoratie. En wat blijkt? Rob Gruben, de bouwhistoricus, die ze op een gegeven moment zag liggen, kon na bestudering met zekerheid vaststellen dat de stenen nog ouder waren dan die van kerk, die uit 1523 dateert. De stenen bij de vijver zijn van omstreeks 1430.'

Het kerkje van Bokhoven (Foto: Olaf Smit)

